

Repere conceptuale privitoare la abordarea spiritualității în practica asistenței sociale

Teză de abilitare

Alexandru Neagoe

REZUMAT

Lucrarea de față reprezintă o sinteză a cercetărilor pe care le-am efectuat după finalizarea studiilor doctorale (Londra, 1998), precum și o scurtă prezentare a planurilor de cercetare pentru anii următori. Lucrarea se focalizează asupra contribuțiilor mele în direcția dezvoltării unor repere conceptuale necesare unei abordări corespunzătoare a problematicii spiritualității în practica asistenței sociale. Aceste contribuții au fost publicate de către edituri de prestigiu (inclusiv Cambridge University Press), precum și în reviste importante (precum *International Social Work Journal*).

Un prim capitol, introductiv, stabilește cadrul pentru restul tezei, amplasând-o într-un context internațional, cu referire la unele dintre principalele contribuții în domeniu, respectiv trendurile pe care acestea le reprezintă. De asemenea, acest capitol descrie conexiunile mele cu tematica tezei, după care se face o trecere în revistă a câtorva factori cheie care subliniază legitimitatea și importanța abordării problematicii spiritualității în practica asistenței sociale. O astfel de preocupare este prezentată ca fiind în linie nu doar cu istoria asistenței sociale dar și cu unele trenduri importante actuale în domeniul asistenței sociale, precum: modelele sistemice, abordările focalizate pe punctele tari ale beneficiarilor, datorită practicienilor de a demonstra „competență culturală” în raport cu beneficiarii și de a fi autocritici cu privire la propriile valori și convingeri (Neagoe, 2011d; 2013c).

Dat fiind spectrul foarte larg de credințe și experiențe care pot fi asociate cu noțiunea de spiritualitate, cel de-al doilea capitol al tezei îngustează obiectul investigației la spiritualitatea creștină. Desigur, după cum s-a arătat și în capitolele precedente, multe aspecte care descriu relația asistenței sociale cu spiritualitatea creștină sunt aplicabile în forme modificate și la relația acestei profesii cu alte credințe. În ceea ce privește creștinismul, o perioadă importantă pentru reflecție este cea a creștinismului primar (în principal primul său secol), dat fiind caracterul programatic al acestei perioade în raport cu generațiile ulterioare. Prin urmare, este discutată în mod special relația dintre credință și societate în viața bisericii primare. O astfel de analiză, prin prisma scrierilor canonice creștine ale acestei perioade, are o istorică academică semnificativă (Neagoe, 2013a). Publicațiile mele în acest sens au evidențiat câteva aspecte: (1) că liderii ai bisericii primare au depus eforturi importante pentru sublinierea locului legitim al credinței creștine în societate (Neagoe, 2002; 2004; 2009a) și

pentru sublinierea contribuțiilor pozitive pe care creștinii le pot aduce în lupta împotriva „relelor” sociale (Neagoe, 2014).

Clădind pe concluziile studiului asupra relației dintre credință și societate în cadrul bisericii primare, capitolul 3 se îndreaptă înspre contextul actual, cunoscut la scară largă (cel puțin în Europa și Occident) ca fiind unul postmodern și secular (Bauban, 1982; Haarvey, 1989), sau, conform anumitor autori, chiar postsecular (Habermas, 2008; Morozov, 2008; Betz, 2009; Neagoe, 2013c). Cercetările mele în această direcție au urmărit să evidențieze unele dintre caracteristicile cele mai dominante ale unui asemenea context și totodată să prezinte anumite implicații posibile pentru relația dintre profesie și credință într-un astfel de context. Capitolul 4 descrie această relație și mai specific, aducând în centrul atenției situații în care asistenții sociali ar putea sta în fața unor dileme importante izvorâte din relația dintre angajamentul lor profesional și valorile sau credințele lor personale (Neagoe, 2011c, 2013c).

Unul dintre terenurile pe care profesia de asistent social se întâlnește cel mai adesea cu spiritualitatea este cel al comunităților religioase. Este bine cunoscut faptul că astfel de comunități dezvoltă adesea servicii de asistență socială. Deși profesionalismul unora dintre aceste servicii a fost pus sub semnul întrebării (deseori pe bună dreptate), nu poate fi nici un dubiu că astfel de comunități religioase continuă să fie actori importanți în domeniul asistenței sociale. Recunoscând acest fapt, capitolul 5 prezintă anumite cercetări în care am căutat să identific și să explic anumite caracteristici tipice ale serviciilor sociale dezvoltate în astfel de medii, servicii cunoscute adesea cu numele de „diaconia” (Neagoe, 2006a, 2006b, 2011d).

Începând cu capitolul 6, teza se concentrează asupra unor categorii specifice de beneficiari. O atenție specială este acordată asistenței sociale a familiei, respectiv abordării sistemice în lucrul cu familiile (Neagoe, 2007b, 2007c, 2009b, 2012a). Abordarea sistemică este deosebit de importantă pentru subiectul tezei, întrucât, în ultimă instanță, o astfel de abordare este cheia înțelegerii și practicării unei asistențe sociale care integrează și abordează (alături de mulți alți factori) elementele de spiritualitate care pot apărea în procesul asistențial.

Capitolul 7 se focalizează asupra unei categorii de beneficiari pentru care modelul sistemic, precum și factorul familie și problematica spiritualității au adesea o importanță deosebită și anume populația vârstnică (Neagoe, 2009b). Cercetarea mea în acest sens s-a bazat pe observația că de foarte multe ori dificultățile cu care vârstnicii se confruntă sunt agravate de către anumite disfuncționalități în familiile acestora. În acest sens, întregul sistem familial trebuie să fie privit ca o *țintă* a intervenției asistentului social. În același timp însă

este la fel de clar că familia reprezintă o *resursă* crucială în efortul de ridicare a calității vieții acestor persoane.

În mod asemănător, capitolul 8 indică un alt domeniu al asistenței sociale în care am aplicat modelul sistemic, respectiv cel al delicvenței și în mod deosebit relația acestei cu mediul familial și cu spiritualitatea. Astfel, o secțiune a acestui capitol discută potențialul programelor sistemice de reabilitare a deținuților (Tiurean & Neagoe, 2011), iar o altă secțiune își propune să ilustreze relevanța spiritualității în raport cu delicvența, prezentând rolul unei comunități religioase specifice în această privință: comunitatea credincioșilor baptiști din Timișoara, ca parte a altor demersuri similare în alte părți ale lumii (Neagoe, 2012c).

Capitolul 9 revine încă o dată la subiectul familiei, de data aceasta în raport cu migrația românească. Problema migrației este descrisă ca parte a unei realități „socio-spirituale” mai ample și anume eforturile populației pentru ridicarea nivelului de trai, respectiv prețul pe care o parte din populație este dispusă să îl plătească pentru „o viață mai bună” (Neagoe, 2011a).

Un alt fenomen de mare însemnătate în România este cel al consumului de droguri în rândul populației tinere. Capitolul 10 abordează această tematică și prezintă un proiect de cercetare în care am fost implicat (Tomiță și Neagoe, 2013). Proiectul a avut ca scop explorarea potențialului spiritualității creștine în vederea limitării incidenței și efectelor consumului de droguri în rândul populației tinere. Rezultatele au indicat gama largă de posibilități și resurse pe care spiritualitatea creștină le poate oferi în acest domeniu al asistenței sociale.

În sfârșit, capitolul 11 prezintă un număr de direcții de cercetare pe care mi le propun pentru anii următori: (1) un studiu intercultural (în colaborare cu reprezentanți ai Universității Baylor, SUA), în vederea analizării factorilor cheie care influențează abordarea spiritualității în rândul studenților, practicienilor și cadrelor didactice din domeniul asistenței sociale; (2) o analiză, în parteneriat cu cadre didactice ale Universității Bradford, privitoare la impactul religiei și credinței asupra practicii profesionale a asistenților sociali din România și Regatul Unit; (3) o extindere (în colaborare cu cadre didactice ale Georgia State University, SUA) a cercetărilor mele anterioare pe tema consumului de droguri în rândul tinerilor și a rolului posibil al spiritualității în limitarea acestui fenomen. Responsabilitățile mele didactice și administrative vor constitui, fără îndoială, un factor motivator important pentru dezvoltarea ulterioară a direcțiilor de cercetare specificate în lucrarea de față, precum și a altor direcții.